

С.Франк О ХАРАКТЕРЕ РУССКОЙ ИНТЕЛЛИГЕНЦИИ

Вершина В.А.

г. Днепрпетровск. Украина

Рубеж XIX-XX вв. в России представляет собой очень сложный этап, который был детерминирован реформами и модернизацией Петра I и характеризуется мощнейшим конфликтом эпох, своеобразием и неповторимостью «пограничной» ситуации. Б. Гройс акцентирует внимание на том, что раскол в русском обществе на культуру европеизированной городской элиты и крестьянских масс не был только культурно-социальным: он проходил (и проходит) через каждого русского человека, раскалывая его на «западное» сознание и «русское» подсознание. Именно социокультурный раскол обусловил появление такого специфического явления, как русская интеллигенция. Уникальная ситуация русского интеллигента, определенная Б.Гройсом как «положение африканца, знающего Пикассо, или древнего грека, читавшего Фрейда», усугублялась осознанием и спецификой своего положения, и предоставляемых ему шансов.

Семен Франк, размышляя о феномене русской интеллигенции, прежде всего, обращает внимание на бессилие, непроизводительность и несостоятельность ее традиционного морального и культурно-философского мировоззрения, что проявилось в неудаче русской революции и последующем стремительном развале наиболее крепких нравственных традиций и понятий в интеллигентской среде. Одним из главных для Франка является поиск ответа на вопрос: почему нравственные основы интеллигенции, казавшиеся устоявшимися и незыблемыми, расшатались столь быстро и радикально?

В связи с этим определяющим в русском интеллигентском мировоззрении, по мнению Франка, является то совершенно исключительное место, которое занимают нравственность, нравственные оценки и нравственные мотивы. Более того, отмечает философ, охарактеризовать русское умонастроение можно одним только словом – морализм. Теоретические, эстетические, религиозные ценности всегда приносятся в жертву ценностям моральным. Даже в научных теориях и различных мыслительных системах русская интеллигенция искала не научной истины, ценной в силу своей истинности, а пользы для жизни, оправдания или освящения какой-либо общественно-моральной тенденции. Именно поэтому одной из характерных особенностей интеллигентского мышления Франк считает неразвитость в нем того, что Ницше называл интеллектуальной совестью. Еще более слабо философ слышит звучание в душе русского интеллигента эстетического голоса. Рассматривая нравственное мирозерцание русской интеллигенции, Франк приходит к отчасти парадоксальному выводу: морализм есть выражение и отражение ее нигилизма. Под нигилизмом Франк понимает отрицание или непризнание абсолютных (объективных) ценностей, определяя русское интеллигентское мировоззрение как нигилистический морализм. Его сущностью является обожествление субъективных интересов ближнего («народа»), задача служения народу и ненависть ко всему, что препятствует или только не содействует осуществлению этой задачи.

Существенным обстоятельством Франк также считает чуждость и отчасти даже враждебность русской интеллигенции понятию культуры в точном и строгом смысле этого слова. Если в европейском сознании представление о культуре основано на вере в объективные ценности, означая саму по себе высшую и самодовлеющую цель человеческой деятельности, то русская интерпретация культуры целиком утилитарна. Русскому интеллигенту недоступно и антипатично чистое понимание культуры, культура представляется ненужным и нравственно непозволительным барством, благодаря чему интеллигенция находится в состоянии борьбы против культуры. Противокультурную тенденцию Франк называет характерной чертой русского интеллигентского духа.

Отмечая недочеты и противоречия традиционного интеллигентского мировоззрения, Франк указывает на ее «драгоценное формальное свойство»: извечный поиск веры и попытка подчинить вере свою жизнь. Франк видел задачу интеллигенции в пересмотре старых ценностей и творческом овладении новыми, которая должна привести от нетворческого, противокультурного нигилистического морализма к созидающему культуру религиозному гуманизму.

ФИЛОСОФСКИЕ АСПЕКТЫ СООТНОШЕНИЯ ИНТЕРПРЕТАЦИЙ ПОНЯТИЙ «КАЛОКАГАТИЯ» И «ИНТЕЛЛИГЕНЦИЯ»

Галазюк. О.Д.

г. Харьков. Украина

Переходной этап в развитии европейской цивилизации от постиндустриального к информационному обществу сопровождается интенсивным поиском моделей поведения человека, которые отвечали бы современным вызовам времени. Украина как часть глобального информационного пространства не может оставаться в стороне от проблем угрожающих самому существованию человечества. Терроризм, антропогенное воздействие на природу, изменение климата, ограниченность природных ресурсов, технократическое доминирование «товара» над человеческими ценностями – все эти проблемы ждут своего ответа. Демократические процессы в Украине сопровождаются повышенным интересом к роли интеллигенции в формировании нации и государственных институтов. Очевидно, было бы целесообразным взглянуть на тезаурусы, этимологию и исторические интерпретации понятий «калокагатия» и «интеллигенция». **Калокатия** (*греч. kalos*

- прекрасний, *agathos* - добрий) - древня ідея виховання Совершенного чоловіка, передбачаюча гармонічне єдинство в чоловіці совершенства телесного складання і духовно-нравственного складу, **Красоти** і **Доброти**. Вперше поняття «калокагатія» зустрічається у Піфагора, який наповнює його практичним – етичним змістом. Піфагорейці виходили з свого головного тезису про те, що «порядок і симетрія прекрасні і корисні, а безпорядок і асиметрія безобразні і шкідливі». Але краса макрокосмоса - Всесвіту, вважали піфагорейці, відкривається тільки тому, хто веде правильний, прекрасно улаштований образ життя, т.е. хто в своєму мікрокосмосі підтримує порядок і красу. Отже, піфагорейський образ життя мав прекрасну «космічну мету – перенести гармонію мироздань у життя самого чоловіка». У Платона прослідковується наповнення цього поняття конкретним філософським змістом - від «kalos» в «Харміде» до «kagatos» в «Парменіді». І тільки в «Пирі» Платон об'єднує «kalos» - прекрасне і «agathos» - добродетельне в одне поняття «**калокагатія**». Іменно в Сократі краса гармонічно поєдналась з добротою. Сильний по зовнішньому вигляду, він був прекрасний душою. Роздумуючи, ведучи бесіду з красавцями-учнями, він сам наповнявся внутрішнім світлом і прислухався до голосу розуму «даймонію». Поняття «**інтелігенція**» (від лат. *intelligens* – розуміючий, мислючий, розумний), означає суспільний прошарок людей, професійно займаючихся умовним, переважно складним, творчим працею, розвитком і поширенням культури. Іноді цьому поняттю надають моральний зміст, вважаючи її втіленням високої моральності і демократизму. Термін «інтелігенція» введений письменником П. Д. Боборикіним і з російського перекладений в інші мови. На Заході більш поширений термін «інтелектуаль», який використовується і як синонім інтелігенції. Інтелігенція неоднорідна за своїм складом. Передумовою появи інтелігенції було розділення праці на умовний і фізичний. Очевидно, що Сократ дійсно був першим інтелектуалом у буквальному розумінні цього слова. Його розумність як здатність роздумувати на будь-які теми доповнювалась високою моральністю. В «Пирі» Сократ віддавав перевагу філософській бесіді фізичній красоті Алківіади. Вероятно, упрік Ніцше Сократу як раз і заключався в тому, що він зробив філософію справою розуму, інтелекту, а не «калокагатію» - мистецтво бачити непомітне – «алетейю» в «дубі» або «скалі», як робили стародавні софисти. Він став досліджувати чоловіка і суспільство, наивно вважаючи, що саме в них схована істина. В античні часи Калокатія була в забутті і не була потрібна для практичного життя людей аж до ХХ століття, коли вона знову стала предметом уваги вчених, виконуючи роль в цьому належить російському філософу Олександровичу Лосеву. Передумовою процесу усвідомлення **Калокатії** в сучасній цивілізації на фундаментальному фізичному рівні був великий винахід ХІХ і ХХ століть Нікола Тесла, який писав: «Я впевнений, що єдиний Космос об'єднаний в матеріальному і духовному значенні. В космічному просторі існує певне ядро, звідки ми черпаємо всю силу, натхнення, яке вічно притягує нас. Я відчуваю його силу і його цінність, надсилає його по всій Всесвіту і цим підтримує її в гармонії. Я не проник в таємницю цього ядра, але знаю, що воно існує. Коли я хочу надати йому якийсь матеріальний атрибут, то думаю, що це СВІТЛО. Коли я намагаюся зрозуміти його духовне початок, то це - **КРАСОТА** і **СОЧУВСТВО**».

РЕАЛІЗАЦІЯ ВИЩОЇ ЖІНОЧОЇ ОСВІТИ ЯК ДОСВІД ВЗАЄМОДІЇ СУСПІЛЬСТВА І ВЛАДИ РОСІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ В УМОВАХ СОЦІАЛЬНОЇ МОДЕРНІЗАЦІЇ 1860-1870 рр.

Драч О.О.

г. Черкаси. Україна

Дозволено у середині ХІХ ст. у Росії гласність, сприяла активізації громадської думки, головним каналом впливу якої уряд, і суспільство вважали пресу. Публіцистика формує ідею доцільності вищої освіти для жінок, найактивніші з яких, скориставшись лібералізацією, відвідують заняття у Медико-хірургічній академії та університетах. Проте це зустріло сильну протидію всіх ретроградних елементів суспільства – батьків, чоловіків, знайомих. Виникли обмеження і з боку державної влади, котра статутом 1863 р. заборонила навчання жінок. Надмірна політизація суспільного життя у пореформений час заважала реалізації сучасних і корисних громадських ініціатив. Втім особи, що співчували ідеї наукових знань для дам, групувалися навколо ініціативних жінок у столиці та у великих містах, жваво обговорюючи перші кроки до практичного втілення задуманого.

Дієвим каналом впливу суспільства на владу стає нова хвиля клопотань, що розпочалася з кінця 1860-х рр. Почин у справі належить Є. Конрадї, котра на Першому з'їзді природознавців відкрито подала клопотання з вимогою до наукової інтелігенції підтримати ідею вищої жіночої освіти. Виявляється перший досвід взаємодії небайдужого суспільства з владою, апробуються форми легального тиску та співпраці з нею. Оформлюється офіційне клопотання з майже 400 підписів. У цій петиційній кампанії об'єдналися представниці різних статків та станів: окрім активісток гуртка на зверненні стояли підписи графині В. Ростовцевої, графині А. Толстої, О. та Н. Мілютіних (дружини та доньки військового міністра).

Репрезентанткою чоловічого суспільства не залишилися осторонь проблем слабкої статі: допомогу порадами здійснювала голова Медико-хірургічної академії М. Наранович та професор Санкт-Петербурзького університету А. Бекетов. Як форма розробки узгодженої позиції частини суспільства, що підтримувала ідею наукових знань для дам, апробують спільні збори жіночих агентів з професорами університету та академії. Наукові метри, аналізуючи реалії, прогнозували, що бажаний жіночий університет нескоро дозволить, а то-